METSÄHALLITUS

Urho Kekkosen kansallispuisto – Suomujoen kolttakenttä

Kuva: Alexander Kopf.

Suomujoen kolttakenttä sijaitsee Urho Kekkosen kansallispuistossa Suomujoen varrella pari kilometriä Aittajärvestä koilliseen. Kenttä on 1940-luvulla käytössä ollut kolttasaamelaisten asuinalue, joka on suojeltu ja entisöity.

Suomujoen kolttakenttä oli Petsamon Suonikylästä kotoisin olleen Semenoffin perheen kesäasuinpaikkana vuosina 1946–1948. Se on nykyisen Suomen alueella parhaiten säilynyt kolttasaamelaisten rakennuskokonaisuus, joka on tehty vanhan Suonikylän rakennusperinteen mukaisesti. Paikka on rakennushistorian ja kolttaperinteen kannalta arvokas. Petsamosta evakkoon joutuneet Suonikylän koltat asutettiin lopullisesti Sevettijärvelle.

Ennen toista maailmansotaa Petsamo oli kolttien asuinaluetta. Kun Suomi menetti sodassa Petsamon Neuvostoliitolle, koltat evakuoitiin entiseltä asuinalueeltaan. Myös Semenoffin perhe menetti alueluovutuksissa kotipaikkansa, poronsa ja lähes kaiken muun omaisuutensa. Evakkoajan jälkeen he eivät päässeet takaisin kotiseudulleen, joten he asettuivat asumaan Suomen puolella mahdollisimman lähelle entisiä asuinalueitaan ja luonnonolosuhteiltaan vastaavanlaisille seuduille. Uudisrakennukset Suomujoen Kotajärvellä tehtiin kiireellä, ensimmäisenä rakennettiin turvekota. Asumuksista tuli Suonikylän asumuksia vaatimattomampia. Asuinpaikka jäi myös hieman keskeneräiseksi, sillä se oli käytössä vain kolmen kesän ajan. Talvipaikka Semenoffeilla oli 12 km:n päässä Luttojoen rannalla Oskarikoskella, lähellä Suomujoen suuta. Talvipaikkaan mentiin veneellä elokuun lopussa ja kesäpaikkaan tultiin takaisin toukokuussa.

Kuva: Siiri Tolonen.

Kolttakentällä ovat asuneet Oudas (s. 1866) ja Natalia (s. 1863, os. Gerasimoff) Semenoff sekä heidän tyttärensä Maria ja poikansa Pietari ("Päett", s. 1921), Iivana ("Uts-Evvan", s. 1908) ja Iivana (Jõnn-Evvan, s. 1906). Pietarin perheeseen kuului hänen vaimonsa Helena (s. 1924, os. Fofanoff) ja Iivanan perheeseen vaimo Eufrosinia (s. 1908, os. Feodoroff) sekä kolme tytärtä ja poika, ja Iivanan (Jõnn-Evvan) perheeseen kuului vaimo Fedosia (s. 1910, os. Gauriloff), neljä tytärtä ja kaksi poikaa. Myös Oudaksen ja Natalian tyttärien pojat Ontrei ja Eljas kuuluivat perheyhteisöön.

Kuva: Siiri Tolonen

Koko asuinpaikkaa on ympäröinyt n. 1,5 km:n pituinen poroaita, ns. rengasaita, jossa on ollut kolme veräjää. Aidan eteläpuoli Kota- ja Mukkaperäjärven välisessä salmessa on ollut lampaiden laitumena, jonne ne vietiin veneellä. Aidan luoteispuolella olevan pienen lammen ympärillä on ollut erillinen aitaus. Poroaitaa on käytetty Semenoffien poismuuton jälkeen Lapin paliskunnan tilapäisenä erotusaitana.

Kolttakenttää on kunnostettu mm. v. 1981 Maailman Luonnonsäätiön Suomen rahaston talkooleirillä. Kolttasaamelaiset Pietari Semenoff ja Matti Sverloff olivat mukana talkoissa opastajina ja historian kertojina. Museovirasto ja Metsähallituksen Lapin luontopalvelut huolehtivat nyt rakennuksien ja kentän ympäristön kunnossapidosta.

Pirtti ja sauna on rakennettu uudestaan v. 1983.

Pihapiiristä löytyvät seuraavat rakennukset ja rakennelmat

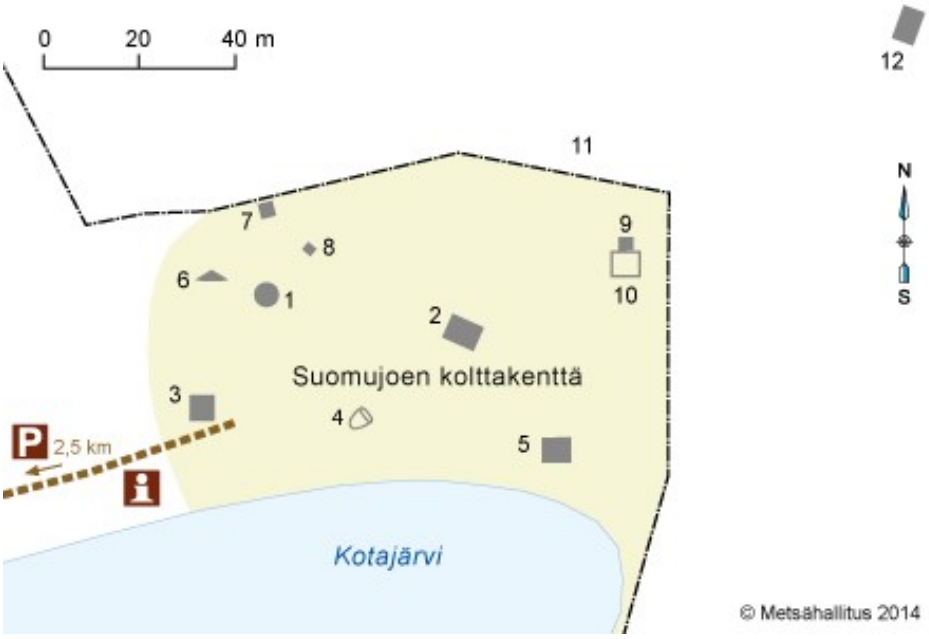

Suomujoen kolttakentän asemapiirros.

1 Asuinkota

- Kota rakennettiin v. 1946 ensimmäiseksi asunnoksi. Siinä asuivat Oudas, Natalia, Pietari, Helena, Maria, Ontrei ja Eljas.
- Pirtin valmistuttua v. 1947 kotaan muuttivat Iivana "Uts-Evvan" ja Eufrosimia lapsineen. Heidän muutettuaan Ahvenjärvelle kota jäi asumattomaksi keittokodaksi.

2 Pirtti

- Pirtti lienee valmistunut v. 1947 ja siinä asuivat Oudas, Natalia, Pietari, Helena, Maria, Ontrei ja Eljas. Pirtti on rakennettu uudestaan v. 1983. Rakentamisessa ei ole noudatettu tarkoin alkuperäistä rakennustapaa, sillä vanha pirtti oli sortunut ja pahasti lahonnut.

3 Jalka-aitta

- Aitta on rakennettu v. 1947 maahan kaivetuille irtokannoille, jotka veistettiin sileiksi hiirien ja myyrien torjumiseksi.

4 Uuni

- Uunin on muurannut Matti Sverloff lähes kokonaan uudelleen v. 1980. Uuniin kuuluu kivinen suuluukku ja savuaukon luukku. Uunissa paistettiin leipää.

5 Sauna

- Myös sauna on rakennettu uudestaan v. 1983, sillä alkuperäinen sauna oli sortunut ja pahasti lahonnut. Savusaunassa tarvittava pesuvesi lämmitettiin ennen ulkona padassa. Rannassa oli kolmen kiven varassa seisova pyykkipata.

6 Maakellari

7 Nili eli varastoaitta

- Nili ei kuulu kolttakenttään. Nilin jalka, 260 cm pitkä kanto, on ollut kaatuneena jo 1940-luvulla Semenoffien tullessa alueelle. Jäljellä on vielä huolellisesti muotoiltu aluspölkky ja siihen lohenpyrstöllä liitetyt kaksi poikittaista aitan kannatinpuuta.

8 Koirankoppi

9 Lammaspuura ja -aita

- Lampaat olivat porojen jälkeen kolttasaamelaisten tärkeimpiä kotieläimiä. Lampaat olivat yöllä puurassa. Päivisin niitä pidettiin syöttöaitauksessa tai poroaitauksessa, jonne ne vietiin veneellä.

10 Lammasaita

11 Poroaita - ja aitaus

- Poroaita on noin 1 400 metriä pitkä rengasaita, jonka ala on noin 8 ha. Aidan korkeus on 150 cm. "Vitsaksina" aidan sidonnassa on käytetty sodanaikaisia saksalaisia puhelinkaapeleita ja nauloja. Aita on osittain kunnostettu 1980-luvulla.

12 Porolato eli liemu